

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

Закарпатський угорський інститут імені Ф. Ракоці ІІ

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Науковий журнал

Випуск 4

Берегове 2023

"Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" засновано у листопаді 2021 р. та видається за рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці ІІ.

Науковий журнал виходить два рази на рік.

Видання включено до «Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» Категорії «Б», наказом Міністерства освіти і науки України № 768 від 20.06.2023 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці ІІ (протокол №12 від 20.12.2023 р.)

Редакційна колегія:

Головний редактор – *Бачо Роберт*, д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Перший заступник головного редактора – *Пойда-Носик Ніна*, д.е.н., професор, професор кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Заступник головного редактора, відповідальний редактор – *Макарович Вікторія*, к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Заступник головного редактора, відповідальний секретар – *Лоскоріх Габрієлла*, доктор філософії з обліку і оподаткування, заступник завідувача кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна.

Члени редакційної колегії:

Орлов Ігор – д.е.н., професор, академік Академії економічних наук України, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Внукова Наталія – д.е.н., проф., заслужений економіст України, професор кафедри митної справи та фінансових послуг, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна;

Коваленко Юлія – д.е.н, проф, завідувач кафедри фінансових ринків та технологій, Державний податковий університет, Україна; *Бондарук Таїсія* – д.е.н, проф, заслужений економіст України, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Національна академія статистики, обліку та аудиту, Україна;

Завербний Андрій – д.е.н, проф., професор кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності Національного університету «Львівська політехніка», Україна; *Вдовенко Наталія* – д.е.н., проф., завідувач кафедри глобальної економіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна;

Новіченко Людмила – к.е.н, доц., доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування, Національна академія статистики, обліку та аудиту, Україна; *Живко Зінаїда* – д.е.н, проф., ректор Академії економіки і педагогіки, Чеська Республіка; *Феньвеш Вероніка* – габлітований доктор наук з галузі економіки, проф.,

Дебреценський університет, Угорщина; *Махова Рената* – габлітований доктор наук з галузі економіки, доц., проректор, Університет Й. Шельє, Словацька Республіка; *Ілеш Балінт Чобо* – к.е.н, проф.,

Університет Яноша Наймана, Угорщина; *Дунай Анна* – доктор філософії з галузі економіки, проф., Університет Яноша Наймана, Угорщина; *Петі Мартон* – доктор наук з галузі економіки, віце-президент, Національний інститут стратегічних досліджень Угорщини, доцент кафедри соціально-економічної географії та планування міста, Університет Корвінус, Угорщина; *Сас Левенте* – доктор наук з галузі економіки, проф., заступник декана факультету Економіки та бізнес-адміністрування, Клужький університет імені Бабеша-Бойяї, Румунія.

УДК 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : наук. журн. / редкол. : Р. Бачо, Н. Пойда-Носик, В. Макарович; Закарпат. угор. ін-т імені Ф. Ракоці ІІ. Берегове, 2023. Вип. 4. (2023). 694 с. Текст укр., англ., угор.

Науковий журнал „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” розрахований на науковців, докторантів, аспірантів, практиків та широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою в галузі економічних наук. Статті публікуються на умовах міжнародної ліцензії [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Публікація видання здійснюється за сприяння Інституту Стратегічних Досліджень Угорщини.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації

Серія КВ №25089-15029Р від 08.11.2021 р.

Засновник наукового журналу:

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ.

Адреса: 90202 м. Берегове, пл. Кошута, буд.6.

Офіційний сайт наукового журналу:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ, 2023

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Tudományos folyóirat

4. szám

Beregszász 2023

Az "Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" tudományos folyóirat 2021-ben lett alapítva, és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa határozata alapján jelenik meg.

A tudományos folyóirat évente kétszer jelenik meg.

A **Folyóirat** az Ukrán Oktatási és Tudományos Minisztérium 2023. június 20-án kelt 768. számú rendelete alapján „B” kategóriájú folyóiratnak minősül, melyben publikálhatóak az ukrainai fokozatszerzéshez szükséges tudományos eredmények.

Kiadáshoz ajánlotta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2023. december 20-i 12. sz. jegyzőkönyv)

Szerkesztőbizottság:

Főszerkesztő – **Prof. Dr. Bacsó Róbert**, közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Számvitel és Auditálás Tanszék vezetője, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Általános főszerkesztő-helyettes – **Prof. Dr. Pojda-Noszik Nina**, közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Számvitel és Auditálás Tanszék professzora, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Főszerkesztő-helyettes, felelős szerkesztő – **dr. Makarovics Viktória**, közgazdaságtudomány kandidátusa, egyetemi docens, Számvitel és Auditálás Tanszék docense, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Főszerkesztő-helyettes, felelős titkár – **dr. Loszkorih Gabriella**, PhD, tanszékvezető-helyettes, Számvitel és Auditálás Tanszék, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna.

Szerkesztőbizottság:

Prof. Dr. Orlov Igor – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, az Ukrainai Közgazdaságtudományi Akadémia akadémikusa, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Ukrajna; **Prof. Dr. Vnukova Natália** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Ukrajna érdemesült közgazdásza, Vám és Pénzügyi Szolgáltatások Tanszék professzora, Szemen Kuznyec Harkovi Nemzeti Gazdaságtudományi Egyetem, Ukrajna; **Prof. Dr. Kovalenko Julia** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Pénzügyi Piacok és Technológiák Tanszék vezetője, Állami Adóegyetem, Ukrajna; **Prof. Dr. Bondáruk Tajiszija** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Ukrajna tiszteletbeli közgazdásza, Pénzügyek, Bank és Biztosítás Tanszék vezetője, Nemzeti Statisztikai, Számviteli és Auditálási Akadémia, Ukrajna; **Prof. Dr. Záverbuij András** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Külgazdasági és Vámtevékenység Tanszék professzora, Lembergi Nemzeti Politechnikai Egyetem, Ukrajna; **Prof. Dr. Vdovenko Natália** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, Globális Közgazdaság Tanszék vezetője, Ukrajna Nemzeti Bioerőforrás- és Természetgazdálkodási Egyetem, Ukrajna; **dr. Novicsenko Ljudmila** – közgazdaságtudományok kandidátusa, egyetemi docens, Számvitel, Auditálás és Adózás Tanszék docense, Nemzeti Statisztikai, Számviteli és Auditálási Akadémia, Ukrajna; **Prof. Dr. Zsivko Zinaida** – közgazdaságtudományok nagydoktora, professzor, rektor, Közgazdasági és Pedagógiai Akadémia, Csehország; **Dr. habil. Fenyves Veronika** – PhD, egyetemi tanár, tanszékvezető, oktatási dékánhelyettes, Gazdaságtudományi Kar, Számviteli és Pénzügyi Intézet, Controlling Tanszék, Debreceni Egyetem, Magyarország; **Dr. habil. Ing. Machová Renáta** – PhD, rektorhelyettes, egyetemi docens, Selye János Egyetem, Szlovákia; **Prof. Dr. Illés Bálint Csaba** – PhD, egyetemi tanár, Neumann János Egyetem, Magyarország; **Prof. Dr. Dunai Anna** – PhD, egyetemi tanár, Neumann János Egyetem, Magyarország; **Dr. Péti Márton** – PhD, Nemzetstratégiai Kutatóintézet, elnökhelyettes; egyetemi docens, Gazdaságföldrajz és városfejlesztés tanszék, Budapesti Corvinus Egyetem, Magyarország; **Prof. Dr. Szász Levente** – PhD, egyetemi tanár, dékánhelyettes, Közgazdaság- és Gazdálkodástudományi Magyar Intézet, Babeş-Bolyai Tudományegyetem, Románia.

ETO 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics: tudományos folyóirat / szerk.: R. Bacsó, N. Pojda-Noszik, V. Makarovics. II. RFKMF. Beregszász, 2023. 4. szám (2023). 694 c.

Az „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” tudományos folyóiratban a doktoranduszok, posztgraduális hallgatók, kutatók és gyakorlati szakemberek tudományos kutatásait tesszük közzé. A tanulmányok [Creative Commons Attribution 4.0.](#) c. nemzetközi licence alapján jelennek meg

Az "Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" megjelenésében együttműködő partner volt a Nemzetstratégiai Kutatóintézet.

A nyomtatott tömegűjékoztatási eszközök állami nyilvántartásba vételéről szóló igazolás száma

KB 25089-15029P 2021. november 8.

Tudományos folyóirat alapítója:

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Cím: 90202, Beregszász, Kossuth tér 6.

A tudományos folyóirat hivatalos honlapja:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2023

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

**Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College
of Higher Education**

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Scientific journal

Volume 4

Berehove 2023

„Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” was founded in November, 2021 and is published by the decision of the Academic Council of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

The scientific journal is published twice a year.

The journal is included in Category "B" according to the "List of scientific professional editions of Ukraine, in which the results of dissertations for the degree of Doctor of Science and Ph.D. can be published", by order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 768 dated 20.06.2023.

Recommended for publication by the Academic Council of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (protocol No. 12 dated December 20, 2023)

Editorial board:

Editor-in-Chief – *Bacho Robert*, Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine;

First Deputy Editor-in-Chief – *Poyda-Nosyk Nina*, Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine;

Deputy Editor-in-Chief, managing Editor – *Makarovykh Viktoriia*, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Accounting and Auditing, FR II THCHE, Ukraine.

Deputy Editor-in-Chief, responsible secretary – *Gabriella Loskorikh*, Candidate of Economic Sciences, Deputy Head of the Accounting and Auditing Department, FR II THCHE, Ukraine

Editorial Board Members:

Ihor Orlov - Doctor of Economics, Professor, Academician of the Academy of Economic Sciences of Ukraine, FR II THCHE, Ukraine; *Nataliia Vnukova* – Doctor of Economics, Professor, Honored Economist of Ukraine, Professor at the Department of Customs Affairs and Financial Services, Symon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine; *Yuliia Kovalenko* - Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Financial Markets and Technologies, State Tax University, Ukraine; *Taisiia Bondaruk* - Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Finance, Banking and Insurance, National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Ukraine; *Andrij Zaverbnyj* - Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Foreign Trade and Customs of the Lviv Polytechnic National University, Ukraine; *Natalia Vdovenko* - Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Global Economy, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine; *Liudmyla Novichenko* – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Accounting, Auditing and Taxation, National Academy of Statistics, Accounting and Audit, Ukraine; *Zinaida Zhyvko*– Doctor of Economics, Professor, Rector, Academy of Economics and Pedagogy, Czech Republic; *Fenyves Veronika* - Habilitated Doctor of Sciences in Economics, Head of the Department of Controlling, University of Debrecen, Hungary; *Makhova Renata* - Habilitated Doctor of Sciences in Economics, Associate Professor, Vice-rector, J. Selye University, Slovak Republic; *Illés Bálint Csaba* – Candidate of Sciences in Economics, Professor, John von Neumann University, Hungary; *Dunay Anna* – Doctor Philosophy in Economics, Professor, John von Neumann University, Hungary; *Peti Marton* - Doctor Philosophy in Economics, vice-president, Research Institute for National Strategy, Hungary; associate professor, Department of Geography and Planning, Corvinus University of Budapest, Hungary; *Szász Levente* – Doctor of Management, Professor, Deputy Dean at the Faculty of Economics and Business Administration, Babeş-Bolyai University, Romania.

UDC 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics: scientific journal / editor. : R. Bacho, N. Poyda-Nosyk, V. Makarovykh. FR II THCHE. Berehove, 2023. Vol. 4. (2023) 694 p. Text Ukrainian, English, Hungarian.

Scientific journal „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” intended for scientists, doctoral students, post-graduate students, practitioners and a wide range of readers who are interested in issues in the field of economic sciences. Articles are published under the terms of the [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) International License.

Publication of the scientific journal "Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" is carried out with the assistance of the Research Institute for National Strategy.

*State registration certificate of a printed mass media
Series KB No. 25089-15029P dated November 8, 2021.*

The founder of the scientific journal is

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.

Correspondence address: Kossuth sq.6, Berehove

The official website of the scientific journal:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, 2023

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1.

НАЦІОНАЛЬНА ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Пойда-Носик Н., Бачо Р. Оцінка перспектив бізнесу в автомобільній промисловості України: національні та регіональні аспекти розвитку галузі	19
Атамас О. Інвестиційна привабливість регіонів України: проблематика, рекомендації, перспективи	29
Венгер В., Романовська Н., Шейко О. Кон'юнктурні особливості українського ринку круп	37
Шалаї К., Максим Дьєрдьє Надь Т. Аналіз економічної просторової структури: фокус на Великобританію	51
Кравченко О., Бадай А. Роль державного регулювання оплати праці	60
Кривенко Н. Оцінка міжнародної економічної інтеграції: методичні підходи з виділенням агропродовольчих ринків	70
Перевода Ю. Оцінка конкурентоспроможності господарств у виробництві продукції тваринництва через призму показників імпорту та експорту	80
Похиленко Н. Права інтелектуальної власності як стримуючий чинник інноваційної активності в сільському господарстві	92
Пушкар Т., Славута О. Сприйняття процесів цифровізації мешканцями як основа впровадження програм збалансованого розвитку міст	107
Самусевич Я., Теницька І., Рудиченко А. Оцінювання впливу екологічного контролю на забезпечення раціонального природокористування в Україні	118
Сидоренко Є. Проблеми цифрової трансформації територіальних громад та шляхи їх вирішення	134
Харченко Н. Деякі аспекти соціально-економічних детермінант здоров'я	144
Усата Н. Концептуальні основи циркулярної економіки в сільському господарстві	153
Шапуров О. Промислові інновації: інтернет речей, блокчейн, цифровий двійник	164
Шуба М., Шуба О. Світовий ринок легкових автомобілів: особливості та тенденції розвитку	178

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСИ ТА БАНКІВСЬКА СПРАВА

Журавльова І. Фінансовий менеджмент в сучасному вимірі	188
Балінтова М. Вивчення зв'язку між зеленим банківським маркетингом і лояльністю до банку на прикладі словацьких клієнтів	205
Богріновцева Л., Бондарук О., Ключка О. Фінансова безпека страхового ринку: теоретичний аспект	216
Поті Б., Сока К., Потокі Л. Застосовність моделей прогнозування банкрутства в секторі роздрібно-ї продовольчої продукції західної Угорщини	227
Даудова Г., Грінько А. Еволюція процесів цифровізації в діяльності фінансових органів місцевого самоврядування в Україні	240
Жиглей І., Лайчук С., Поліщук І. Бібліографічний аналіз публікацій щодо соціального інвестування за даними платформи Web of Science	253
Заїчко І. Особливості та основні напрями грошово-кредитної політики України в умовах воєнного стану	264
Орехова К., Головка О. Вибір організаційно-економічного механізму забезпечення фінансової безпеки газорозподільних підприємств	277
Татаринцева Ю., Юр'єва І., Назарова Т. Вплив розвитку соціальної відповідальності та сталого цифрового маркетингу на фінансову складову бізнес-процесів в умовах цифрової економіки	293
Шишкіна О. Вплив фінтех інновацій на глобальні валютні ринки	307
Ярошевич Н. Рівень фінансової децентралізації місцевих бюджетів в Україні	321

РОЗДІЛ 3. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

Варцаба В., Макарович В., Лоскоріх Г. Аналіз проблематики обліку інноваційного капіталу в Україні	334
Ганусич В., Йолтуховська О., Шеверя Я. Концепція створення вартості в інтегрованій звітності	346
Грицай О., Лішнянська І. Облікове забезпечення визначення собівартості надани медичних послуг	358
Дубинська О. Теоретичні й практичні аспекти аудиту фінансової звітності як напряму виявлення загроз фінансовій безпеці підприємства в умовах воєнного стану	374
Єршова Н. Бухгалтерський консалтинг як «м'яка технологія» підтримки розвитку малого та середнього бізнесу	385
Кошіль А., Мельянова Л. Економічна сутність та облікове відображення електронних грошей в умовах сучасності	397
Макаренко І., Рудиченко А. Цифрова відповідальність компаній: економічна сутність поняття та концептуальні підходи	409
Мартін К., Сіладі Н. Важливість цінності бренду з позиції активів компанії	421
Мірошниченко О., Щигорєва В. Система оподаткування малого бізнесу: досвід Польщі	435
Микієвич О., Тивончук О. Виклики та перспективи переходу до міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні та світі	448
Москаль Н. Перспективи застосування технології блокчейну в аудиторській діяльності	458
Московчук А., Дорош В. Детермінанти формування фінансових результатів: ретроспективний та перспективний аналіз	468
Нашкерська Г. Обмеження визнання інформації активом в бухгалтерському обліку	479
Онищенко В., Кононенко Д., Чупін М. Інструменти стратегічного аналізу в управлінні підприємством: огляд, класифікація, критерії вибору	493
Писаренко Т. Організація управлінського обліку грошових коштів від операційної діяльності	507
Портоварас Т. Види сучасного економічного аналізу та їх характеристика	516
Скаска О., Дмишко Я. Проведення зовнішньої оцінки ефективності та якості роботи підрозділу внутрішнього аудиту банку	529
Сарахман О., Шурпенкова Р., Калайтан Т. Сучасні реалії незалежного аудиту фінансової звітності банків	540
Цятковська О. Методологічні основи побудови обліку нефінансових активів державних установ	552
Шишкова Н. Автоматизація обліку запасів: інноваційні технології, оцінка ефективності	563

РОЗДІЛ 4. МЕНЕДЖМЕНТ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК

Тан Ч.Ч. Бібліометричний картографічний аналіз компетенцій, адаптованих до промисловості 4.0 та 5.0 на основі літератури про великі дані: наслідки для кар'єрної орієнтації	578
Альхмад Г. Фактори, що впливають на жіноче підприємництво в країнах, що розвиваються. Наскільки ми далекі від підтримки жіночого підприємництва?	591
Васильчак С., Штерма Т. Трудовий потенціал як об'єкт менеджменту	605
Вороніна В., Захарова Л. Стратегічне управління роботою команд в умовах сучасного наукового, інноваційного та бізнес-середовища	613
Антал К., Максим Дьєрдьє Надь Т. Проблеми та досвід працевлаштування за кордоном у відображенні емпіричного дослідження	623
Немчук П. Особливості управління розвитком корпоративних аграрних формувань	633
Прокопов Д. Біоенергетика у сталому розвитку сільського господарства: проблеми та перспективи розвитку галузі	643
Серьогіна Д., Матвєєва Н., Пушкар Т. Інноваційний розвиток в рамках сталого розвитку: пошук балансу між економічною ефективністю та екологічною стійкістю	653
Барабшє Карпаті Д., Оросне Ілчік Б. Визначення особистого хисту до підприємництва у здобувачів вищої освіти	666

РЕЦЕНЗІЇ

РЕЦЕНЗІЯ на монографію Бачо Р., Пойда-Носик Н. «Automotive industry in Ukraine: key approaches to assessing labor market and business perspectives»	682
РЕЦЕНЗІЯ на монографію Лоскоріх Л., Перчі О. «Обліково-аналітичне забезпечення діяльності ІТ-підприємств в Україні»	684
Загальні вимоги до оформлення рукописів	686

TARTALOM

1.FEJEZET. NEMZETI ÉS REGIONÁLIS GAZDASÁG

Pojda-Noszik N., Bacsó R. Üzleti kilátások értékelése Ukrajna autóiiparában: nemzeti és regionális vonatkozások	19
Atamász A. Ukrajna régióinak befektetési vonzata: problémák, ajánlások, jövőbeni kilátások	29
Venger V., Romanovszka N., Sejkó O. Az ukrán gabonapiac konjunkturális jellemzői	37
Sallai K., Makszim Györgyné Nagy T. Gazdasági térszerkezet-elemzés: fókuszban Nagy-britannia	51
Krávcsenko O., Badaj A. A munkabér állami szabályozásának szerepe	60
Krivenkó N. Nemzetközi gazdasági integráció értékelése: módszertani megközelítések az agrár-élelmiszer piacok kiválasztásakor	70
Pereguda Gy. A gazdaságok versenyképességének mérése az állati eredetű termékek előállításában az import és export mutatók segítségével	80
Pohilenkó N. A szellemi tulajdonjogok, mint a mezőgazdasági innovációs tevékenység visszatartó tényezője	92
Puskár T., Szlavuta O. A digitalizációs folyamatok lakossági elfogadása a kiegyensúlyozott városfejlesztési programok megvalósítása érdekében	107
Szamuszevics J., Tenyicka I., Rudicsenkó A. A környezeti ellenőrzés hatásának mérése Ukrajnában a racionális természetgazdálkodás érdekében	118
Szidorenkó J. A kistérségek digitális átalakulásának problémái és megoldási lehetőségei	134
Harcsenkó N. Az egészséget meghatározó társadalmi-gazdasági tényezők néhány vonatkozása	144
Uszáta N. A körforgásos gazdaság fogalmi alapjai a mezőgazdaságban	153
Sapurov A. Ipari innovációk: tárgyak internete, blokklánc, digitális hasonmás	164
Suba M., Suba O. Személygépkocsik világpiaça: jellemzői és fejlődési trendjei	178

2. FEJEZET. PÉNZ- ÉS BANKÜGY

Zsuravlyova I. Pénzügyi menedzsment a jelenkori dimenzióban	188
Bálintová M. A zöld bankmarketing és a bankhűség kapcsolatának vizsgálata Szlovák ügyfelek esetében	205
Bohrinceva L., Bondaruk O., Klyucska O. A biztosítási piac pénzügyi biztonsága: elméleti megközelítés	216
Patyi B., Szóka K., Pataki L. Csődelőrejelző modellek alkalmazhatósága a nyugat-magyarországi élelmiszer-kiskereskedelmi szektorban	227
Daudova G., Hrinýkó A. A digitalizációs folyamatok evolúciója az ukrajnai helyi önkormányzatok pénzügyi szerveinek tevékenységében	240
Zsiblej I., Lajcsuk S., Poliscsuk I. Társadalmi befektetésekkel foglalkozó publikációk bibliográfiai elemzése a Web of Science platform adatai alapján	253
Zajicskó I. Ukrajna monetáris és hitelpolitikájának sajátosságai és irányai a hadiállapot idejében	264
Orjekhova K., Golovkó O. A gázelosztó vállalkozások pénzügyi biztonságát szavatoló szervezeti és gazdasági mechanizmus kiválasztása	277
Tatarinceva J., Jurjeva I., Nazarova T. A társadalmi felelősségvállalás és a fenntartható digitális marketing fejlődésének hatása az üzleti folyamatok pénzügyi komponensére a digitális gazdaság körülményei között	293
Siskina O. A fintech innovációk hatása a globális valutapiacokra	307
Jarosevics N. A helyi költségvetések pénzügyi decentralizációjának szintje Ukrajnában	321

3. FEJEZET. SZÁMVITEL ÉS ADÓÜGY

Varcaba V., Makarovics V., Loszkorih G. Az innovációs tőke számviteli problémáinak elemzése Ukrajnában	334
Hanuszics V., Joltuhovszka O., Severya Ja. Az értékteremtés koncepciója az integrált jelentéstételben	346
Hricáj O., Lisnyánska I. Az orvosi szolgáltatások önköltségének meghatározásához szükséges számviteli alátámasztás sajátosságai	358
Dubinszka O. A pénzügyi beszámoló köznevelésének elméleti és gyakorlati aspektusai, mint a hadiállapot idejében működő vállalatok pénzügyi biztonságát fenyegető veszélyeinek azonosítási iránya	374
Jersova N. A számviteli tanácsadás mint "puha technológia" a kis- és középvállalkozások fejlődésének támogatására	385
Kosil A., Meliankova L. Az elektronikus pénz gazdasági lényege és számviteli tükrözése a jelenkori körülményekben	397
Makarenkó I., Rudicsenkó A. A vállalatok digitális felelősségvállalása: gazdasági tartalom és koncepcionális megközelítések	409
Martin K., Szilágyi N. A márkaérték fontossága a vállalat eszközeinek szempontjából	421
Mirosznicsenkó O., Scsigorjeva V. A kisvállalkozások adórendszere: Lengyelország tapasztalata	435
Mikijevecs O., Tivoncsuk O. A nemzetközi pénzügyi beszámolási standardokra való áttérés kihívásai és kilátásai Ukrajnában és a világban	448
Moszkály N. A blockchain-technológia használatának kilátásai a könyvvizsgálói tevékenységben	458
Moszkovcsuk A., Doros V. A pénzügyi eredmények kialakulásának meghatározó tényezői: retrospektív és prospektív elemzés	468
Naskerszka G. Az információ eszközként való elismerésének korlátozásai a számvitelben	479
Oniscsenkó V., Kononenkó D., Csupin M. Stratégiai elemzési eszközök a vállalatirányításban: áttekintés, osztályozás, kiválasztási kritériumok	493
Piszarenkó T. A működési tevékenységekből származó cash flow-k vezetői számvitelének megszervezése	507
Portovárász T. A modern gazdasági elemzés típusai és jellemzőik	516
Skaszko O., Dmiskó J. A bank belső ellenőrzésért felelős egység munkahatékonyságának és -minőségének külső értékelése	529
Szarakhman O., Surpenkova R., Kalajtan T. A bankok pénzügyi kimutatásainak jelenkori valósága a független könyvvizsgálat tükrében	540
Cjatkovszka O. Az állami intézmények nem pénzügyi eszközeinek számviteli módszertani szempontok alapján	552
Siskova N. A készletek számvitelének automatizálása: innovatív technológiák és hatékonyságértékelés	563

4. FEJEZET. MENEDZSMENT ÉS INNOVATÍV FEJLŐDÉS

Tan Cs.Cs. Az Ipar 4.0-hoz és 5.0-hoz adaptált kompetenciák bibliometrikus feltérképezése a Big Data szakirodalom alapján: a pályaorientációra gyakorolt hatás	578
Almhamad G. A női vállalkozói készséget befolyásoló tényezők a fejlődő országokban. Milyen messze vagyunk a női vállalkozások támogatásától?	591
Vasilycsák Sz., Sterma T. A munkaerőpotenciál, mint a menedzsment tárgya	605
Voronina V., Zaharova Ly. Csapatmunka stratégiai irányítása modern tudományos, innovatív és üzleti környezetben	613
Antal K., Makszim Györgyné Nagy T. A külföldi munkavállalás kihívásai, tapasztalatai egy empirikus kutatás tükrében	623
Nemcsuk P. Az agráripari vállalkozások szervezeti sajátosságai	633
Prokopov D. Bioenergia a mezőgazdaság fenntartható fejlődésében: az ipar fejlődésének problémái és kilátásai	643
Szeryogina D., Matvejeva N., Puskár T. Innovatív fejlődés a fenntartható fejlődés kereteiben: egyensúly megtalálása a gazdasági hatékonyság és a környezeti fenntarthatóság között	653
Barabásné dr. Kárpáti D., Oroszné Ilcsik B. Vállalkozói hajlandóság vizsgálata az egyetemi hallgatók körében	666

RECENZÍÓK

Recenzió Bacsó Róbert és Pojda-Noszik Nina "Ukrajna autóipara: kulcsfontosságú megközelítések a munkaerőpiaci és üzleti kilátások értékeléséhez" című monográfiájára	682
Recenzió Loszkorih Gabriella és Pércsi Oxána "Az ukrajnai IT-vállalkozások tevékenységének számviteli és elemzési támogatása" című monográfiájára	684
Publikációs követelmények	689

CONTENT

CHAPTER 1. NATIONAL AND REGIONAL ECONOMY

Poyda-Nosyk N., Bacho R. Assessing business perspectives in the automotive industry of Ukraine: national and regional aspects of sectoral development	19
Atamas O. Investment attractiveness of regions in Ukraine: problems, recommendations, prospects	29
Venger V., Romanovska N., Sheiko O. Conjuncture features of the Ukrainian grain market	37
Sallai K., Makszim Györgyné Nagy T. Economic spatial structure analysis: focus on Great Britain	51
Kravchenko O., Badai A. The role of state regulation of wages	60
Kryvenko N. Assessment of international economic integration: methodological approaches with the selection of agricultural markets	70
Perehuda Yu. Assessment of the competitiveness of farmhouses in the production of livestock products through the prism of import and export indicators	80
Pohylenko N. Intellectual property rights as a restriction factor of innovative activity in agriculture	92
Pushkar T., Slavuta O. Perception of digitalization processes by residents as a basis for implementing programs of balanced urban development	107
Samusevych Ya., Tenytska I., Rudychenko A. Assessment of the impact of environmental control on ensuring rational nature use in Ukraine	118
Sydorenko Ye. Digital transformation as an economic tool restoration of territorial communities	134
Kharchenko N. Some aspects of socio-economic determinants of health	144
Usata N. Conceptual foundations of the circular economy in agriculture	153
Shapurov O. Industrial innovations: Internet of things, blockchain, digital double	164
Shuba M., Shuba O. The global market of passenger cars: features and development trends	178

CHAPTER 2. FINANCE AND BANKING

Zhuravlyova I. Financial management in the contemporary dimension	188
Bálintová M. Examining the relationship between green bank marketing and bank loyalty in the case of Slovak customers	205
Bohrinovtseva L., Bondaruk O., Klyuchka O. Financial security of the insurance market: theoretical aspect	216
Patyi B., Szóka K., Pataki L. Applicability of bankruptcy prediction models in the western Hungarian food retail sector	227
Daudova G., Grinko A. The evolution of digitization processes in the activities of financial bodies of local self-government in Ukraine	240
Zhyhlei I., Laichuk S., Polishchuk I. Bibliographical analysis of publications on social investment according to Web of Science platform data	253
Zaichko I. Peculiarities and main directions of the monetary and credit policy of Ukraine under martial law	264
Oriekhova K., Golovko O. Choosing an organizational and economic mechanism to ensure the financial security of gas distribution companies	277
Tataryntseva Yu., Yuryeva I., Nazarova T. The impact of the development of social responsibility and sustainable digital marketing on the financial component of business processes in the conditions of the digital economy	293
Shyshkina O. The impact of fintech innovations on global currency markets	307
Yaroshevych N. The level of local budgets financial decentralization in Ukraine	321

CHAPTER 3. ACCOUNTING AND TAXATION

Vartsaba V., Makarovych V., Loskorikh G. An analysis of the accounting problems for innovative capital in Ukraine	334
Hanusych V., Yoltukhovska O., Sheverya Ya. The concept of value creation in integrated reporting	346
Hrytsai O., Lishnyanska I. Accounting support for determining the cost of medical services	358
Dubynska O. Theoretic al and practical aspects of the audit of financial statements as a way identifying threats to the financial security of the enterprise in the conditions of martial law	374
Yershova N. Accounting consulting as a "soft technology" for supporting the development of small and medium-sized businesses	385
Koshil A., Meliankova L. Economic essence and reflection in the accounting of electronic money in modern conditions	397
Makarenko I., Rudychenko A. Digital responsibility of companies: Economic essence of the concept and conceptual approaches	409
Martin K., Szilágyi N. The importance of brand value in the view of the company's assets	421
Miroshnicheno O., Schigoryeva V. The system of taxation of small business: the experience of Poland	435
Mykiiievych O., Tyvonchuk O. Challenges and prospects of transition to International Financial Reporting Standards in Ukraine and worldwide	448
Moskal N. Prospects for the use of blockchain technology in auditing	458
Moskovchuk A., Dorosh V. Determinants of formatting the financial results: retrospective and prospective analysis	468
Nashkerska H. Barriers to the accounting recognition of information as an asset	479
Onyshchenko V., Kononenko D., Chupina M. Strategic analysis tools in enterprise management: overview, classification, selection criteria	493
Pysarenko T. Organization of managerial accounting for operating cash flows	507
Portovaras T. Types of modern economic analysis and their characteristics	516
Skasco O., Dmyshko Ya. Conducting an external assessment of the performance and quality of work of the bank's internal audit unit	529
Sarakhman O., Shurpenkova R., Kalaitan T. Modern realities of independent audit of banks' financial statements	540
Tsiatkovska O. Methodological basis for constructing the accounting of non-financial assets in state institutions	552
Shyshkova N. Automation of inventory accounting: innovative technologies, efficiency assessment	563

CHAPTER 4. MANAGEMENT AND INNOVATIVE DEVELOPMENT

Tan Chai Ching Big Data Literature-based Bibliometric Mapping Analysis for Competences Adaptable to Industry 4.0 and 5.0: Implications for Career Orientation	578
Almhamad G. The factors affecting women entrepreneurship in developing countries. How far are we from supporting women entrepreneurship?	591
Vasylchak S., Shterma T. Labor potential as an object of management	605
Voronina V., Zakharova L. Strategic management of team work in the conditions of a modern scientific, innovative and business environment	613
Antal K., Makszim Györgyné Nagy T. The challenges and experiences of employment abroad in the reflection of an empirical research	623
Nemchuk P. Peculiarities of managing the development of corporate agrarian formations	633
Prokopov D. Bioenergy in the sustainable development of agriculture: problems and prospects for the development of the industry	643
Serogina D., Matvieieva N., Pushkar T. Innovative development within the framework of sustainable development: finding a balance between economic efficiency and environmental sustainability	653
Barabásné dr. Kárpáti D., Oroszné Ilcsik B. Examination of entrepreneurial propensity among university students	666

MONOGRAPH REVIEWS

REVIEW of the Monograph by R. Bacho and N. Poyda-Nosyk «Automotive industry in Ukraine: key approaches to assessing labor market and business perspectives»	682
REVIEW of the monograph by Loskorich L., Perchi O. «Accounting and analytical support of the activities of IT enterprises in Ukraine»	684
General requirements for manuscripts	691

logisztikát, értékesítést, amellyel kapcsolatban az egyes egységek a mezőgazdasági termékek létrehozását végezték és a megfelelő szerkezeti felosztásokat, amelyek munkája hozzájárult a költségmegtakarításhoz. Ezen formációk jövedelmezőségének növelésének lényeges pontja egy olyan irányítási mechanizmus alkalmazása, mint az „IPO-ra való fellépés”, amelynek biztosításával kapcsolatban 70 ezer hektárt határoztak meg elfogadható földhasználati területként. Megállapítást nyert, hogy a mezőgazdasági üzemek földhasználati területének növekedését az integráció hangsúlyának megváltoztatása biztosította a horizontális integráció irányítási mechanizmusairól a vertikálisra való átállással. A további kutatások kilátásai a vállalati típusú agrárvállalkozások hozzájárulásának tisztázásához kapcsolódnak az ország élelmezésbiztonsági problémájának megoldásához az élelmiszerimporttól való függés csökkentéséhez. Hangsúlyoztuk ugyancsak a további társadalmi alkalmazkodási mechanizmusok alkalmazásának fontosságát, különös tekintettel a lakosság foglalkoztatási kérdéseire.

Kulcsszavak: szövetkezeti típusú mezőgazdasági szervezet; integrált formációk; beruházások; agráripari integráció; mezőgazdaság; mezőgazdasági holding; menedzsment.

Abstract. *The strengthening of the influence of corporate agrarian formations on the state of the agrarian sector of the economy of Ukraine is emphasized, one of the characteristic manifestations of which is the increase in the area of their land use. In the context of this trend, the importance of studying management mechanisms to ensure this trend is emphasized. Generalization of management mechanisms showed that the management of corporate agrarian formations interacted with the management of small and medium-sized agrarian formations and directly with the owners of land shares. With regard to agricultural enterprises, management mechanisms of accession and takeover were applied. In turn, the mechanisms of long-term lease and emphyteusis were applied to the owners of land shares. Stabilization of the financial and economic condition of agrarian corporate formations was facilitated by the coverage by these formations of other chains of movement of agricultural products, in particular storage, processing, logistics, sale, in relation to which individual formations carried out the creation of appropriate structural units, the work of which contributed to cost savings. A significant point in strengthening the profitability of these formations is the use of such a management mechanism as "access to IPO", in relation to the provision of which an acceptable area of land use is determined at the level of 70 thousand hectares. It is determined that the growth of the area of land use by agricultural holdings was ensured by changing the emphasis of integration with the transition from management mechanisms of horizontal to vertical integration. Prospects for further research are related to clarifying the contribution of enterprise-type agricultural enterprises to solving the problem of food security in the country, reducing dependence on food imports. The importance of applying additional social adjustment mechanisms, in particular the issues of employment of the population is also emphasized.*

Keywords: *corporate-type agricultural formation; integrated formations; investments; agro-industrial integration; agriculture; agricultural holding; management.*

Постановка проблеми. Останніми роками відмічена тенденція розвитку корпоративних аграрних формувань в аграрному секторі економіки України. Це проявилось у збільшенні площі їх землекористування, що було досягнуто за рахунок використання механізмів емфітевізису та довгострокової оренди земельних паїв. В експертному середовищі відмічається протирічний вплив даних формувань на стан розвитку аграрного сектора. До позитивних моментів відноситься акцент на поширення впровадження інновацій у всі складові господарської діяльності даних формувань. У свою чергу одним з негативних

результатів їх господарювання є скорочення чисельності працевлаштованих. Проте одна з ключових проблем поширення їх впливу на стан галузі є можливість ефективного управління значними земельними масивами площ сільськогосподарських угідь. Відповідно зазначеного інтерес у науковому та практичному відношенні викликає дослідження різних аспектів управління в корпоративних аграрних формуваннях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань особливостей управління підприємницької діяльності агропромислових формувань корпоративного типу в аграрній сфері економіки спрямовані праці багатьох науковців, зокрема Я.М. Гадзало [1], О.М. Бородіної [2], Ю.О. Лупенка [3], М.Й. Маліка [4], О.Г. Шпикуляка [5] та ін. Вони зазначають, що дрібні та середні сільськогосподарські підприємства не можуть скласти гідну конкуренцію великим корпоративним формуванням внаслідок відсутності власних каналів матеріального технічного постачання та збуту виробленої продукції. Дані формування не мають достатніх фінансових інвестиційних ресурсів на модернізацію виробничого обладнання, закупки нового та впровадження інноваційних технологій.

Натомість в агрохолдингах використовуються у виробничому процесі новітні та передові технології та обладнання, які дозволяють ним отримувати значно вищі показники за результатами фінансово-економічної діяльності порівняно з іншими сільськогосподарськими підприємствами. Так, у даної групи виробників закупівля препаратів захисту рослин чи добрив на 30% дешевша ніж у малих агровиробників за рахунок використання можливостей оптових закупівель, врожайність зернових в агрохолдингах вище на 30%, цукрових буряків – на 20%, середній надій молока від однієї корови вище на 20%, а у деяких агрохолдингах – вдвічі за рахунок використання у виробничих процесах племінних порід. У структурі основних засобів понад 40 % припадає на машини та устаткування, тобто на найбільш мобільну та активну частину основних засобів, що позитивно впливає на підвищення рівня продуктивності праці, фондівддачі та інших показників. Це впливає на фінансове становище агрохолдингів та їхню інвестиційну привабливість за рахунок якої вони можуть більше накопичити за різними схемами землі для подальшого використання та капіталізації.

Формування цілей статті. Метою статті є дослідити особливості управління розвитком корпоративних аграрних формувань.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ведення підприємницької діяльності в аграрному секторі економіки має ризикований характер внаслідок залежності результатів виробництва від впливу погодних та ринкових умов. З одного боку здійснення всіх традиційних операцій, зокрема в галузі рослинництва з вирощування сільськогосподарських культур, у підсумку може мати від'ємний результат внаслідок впливу посухи і загибелі урожаю. З іншого боку, отримання певного урожаю може не забезпечити аналогічного отримання прибутку внаслідок ринкового обвалу цін. В цьому відношенні як характерний приклад можна зазначити минулий 2022 рік, коли значні площі кукурудзи на зерно лишилися у полі, оскільки рівень ціни на дану культуру впав настільки, що для

того, щоб зменшити збитки малі та середні виробники приймали рішення не витратити кошти на її збирання.

Кожний суб'єкт підприємницької діяльності в економіці ставить перед собою завдання для вирішення та налагоджує управління досягненням запланованих завдань. В контексті зазначеного відмічаємо появу і зміцнення на аграрному ринку України такої форми як корпоративні аграрні формування, які отримали поширену назву «агрохолдинги». По своїй суті це багатогалузеві підприємства, які різною мірою асоційовані або мають структурні підрозділи з переробки сільськогосподарської продукції, логістичної діяльності, фінансового обслуговування. Зазначене значною мірою стабілізує фінансово-економічний стан корпоративних аграрних формувань, які витрачають менше коштів на забезпечення руху сільськогосподарської продукції у межах ланцюгів «від лану до столу». У зазначеній групі аграрних формувань одним з завдань було збільшення площі землекористування. В цьому відношенні відмічаємо проблему збереження керованості цих формувань. Узагальнення управлінських механізмів збільшення площі землевикористання показало, що менеджмент корпоративних аграрних формувань взаємодіяв з менеджментом малих та середніх аграрних формувань та безпосередньо з власниками земельних паїв. Відносно аграрних підприємств застосовувались управлінські механізми приєднання та поглинання. У свою чергу з власниками земельних паїв застосовувались механізми довгострокової оренди та емфітевзису. Збільшення обсягів виробництва в агрохолдингових формуваннях напряму пов'язане із ускладненням управління. Узагальнено відмічаємо, що в теоретичному та практичному відношенні виділяється два підходи до формування агрохолдингових структур – горизонтальний та вертикальний.

Структуровано горизонтальний варіант представлений на рис. 1. Він схематично характеризує суть приєднання. Керівник головного підприємства залишається основним керівником, але він керує ще додатково приєднаними підприємствами.

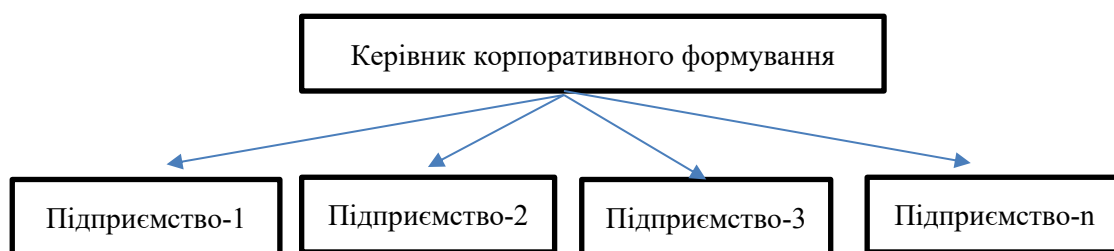

Рис. 1. Горизонтальний варіант інтеграції

**Джерело: розроблено автором*

На рис. 2 схематично зображені вертикальні варіанти інтеграції. Даний тип інтеграції означає збільшення обсягів виробництва за рахунок входження корпоративного формування в інші господарські схеми. Наприклад, за представленим на рисунку варіантом-1 такий тип інтеграції означає, що корпоративне формування йде шляхом приєднання до своєї основної структури

підприємств та господарських структур з переробки продукції для її реалізації. Варіант-2 схематично представляє підхід до збільшення обсягів виробництва не тільки за рахунок об'єднання виробництва та переробки продукції, але й включення у власну господарську структуру і торговельних підприємств або підрозділів, що дає можливість отримувати більший обсяг доходів. Варіант-3 представляє схему, відносно якої акцентом збільшення обсягів корпоративного формування є реалізація господарської політики, яка орієнтована на експорт сільськогосподарської продукції та отримання додаткових доходів за рахунок можливості формування оптових партій сільськогосподарської продукції з власних виробничих підрозділів.

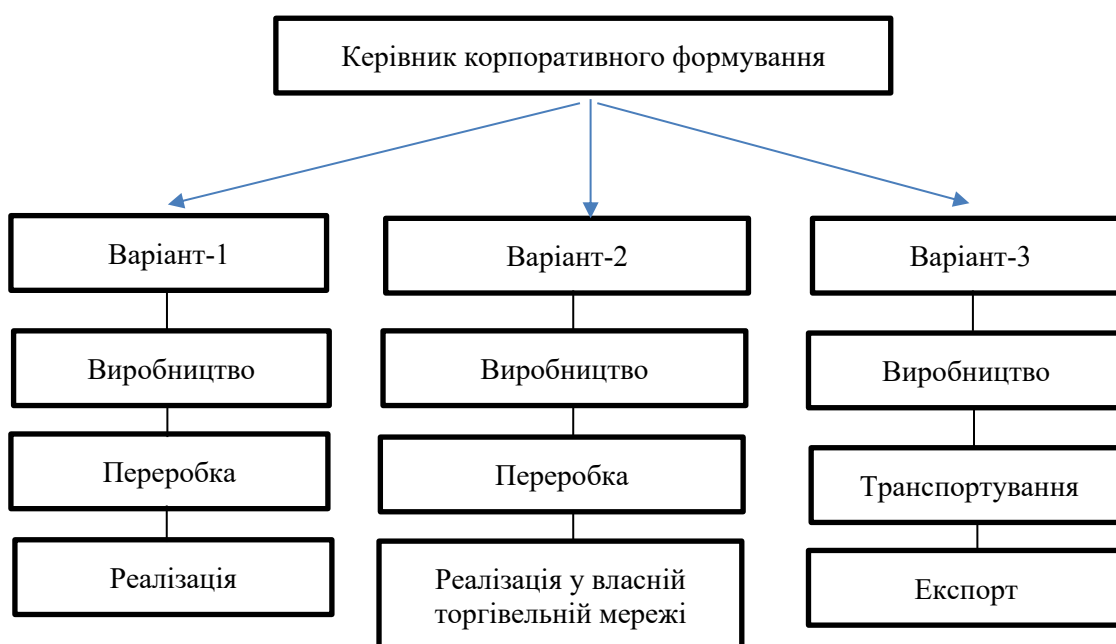

Рис. 2. Вертикальний варіант інтеграції

**Джерело: Проаналізовано та розроблено автором*

Як показує практика, переважна більшість українських агрохолдингів як початковий етап формування обрали горизонтальну інтеграцію, тобто – об'єднання та організаційно-економічну взаємодію підприємств однієї чи кількох галузей, які виробляють однотипну продукцію або виконують різні операції з її виробництва. Це полягає у нарощуванні масштабів виробництва шляхом використання наступних механізмів: емфітевзису, додаткової оренди земельних площ, придбання однотипних підприємств або придбання частини паїв у них.

Аналіз практики управління корпоративними аграрними формуваннями дає підстави для виділення межі збереження керованості ними залежно від обсягів землекористування в 10 тис. га. При досягненні площі в обробці понад даний рівень, то власник або найнятий ним генеральний менеджер уже фізично не має змоги відстежувати усі процеси у господарстві та проконтролювати підлеглих, тому починає залучати додаткових менеджерів. Це все та подальше зростання

посівних площ створює передумови для переходу від горизонтально інтегрованої структури до вертикально інтегрованої структури.

Саме потенціал вертикальної інтеграції дає змогу підвищення прибутковості агрохолдингу та можливість скоротити експлуатаційні та транспортні витрати за рахунок розміщення декількох технологічно пов'язаних процесів в одному підприємстві, а якщо вартість постачальника ресурсу перевищує граничні витрати, вертикальна інтеграція дозволить підвищити рівень прибутку від організації послідовних стадій виробництва.

У межах вертикально інтегрованого агропромислового формування створюються сприятливі умови для виробництва та реалізації конкурентоспроможної продукції і навіть зниження його ризикованості, оскільки суміжні види бізнесу можуть генерувати прибуток незалежно від врожайності посівних площ компанії, зокрема з допомогою надання послуг третім особам.

В Україні найбільш ефективно працюють компанії, в управлінні яких знаходиться 10-30 тис. га землі. Такий розмір агропідприємства дозволяє оптимально використовувати техніку, контролювати процеси, економічно виправдовувати власні потужності зберігання. Для залучення позикового фінансування чи прямих інвестицій цього земельного банку вистачає.

Потужним елементом диверсифікації аграрного бізнесу є освоєння зовнішніх аграрних ринків, за рахунок використання такого управлінського механізму як «вихід на IPO». Це в першу чергу, дозволить обійти внутрішнє падіння цін на сільськогосподарську продукцію. Але відразу відмічаємо природню обмеженість використання даного механізму для малих та середніх представників аграрного сектора економіки. Узагальнення експертних джерел дає нам підстави для визначення меж даних формувань для самостійного виходу на IPO, як рівень землекористування від 70 тис. га. Це спрямує значні фінансові потоки для усунення слабких ланок і дозволяє більш гармонійно розвивати та управляти підприємством.

У таблиці 1 наведені дані свідчать, що в Україні агрохолдинги з площею землекористування понад 70 тис. га виходять на ринок IPO та є лідерами із управління земельними масивами, консолідованими за рахунок вищезазначених управлінських механізмів, а також шляхом поглинання інших аграрних підприємств, які більш вразливі та менш економічно витривалі.

Таблиця 1.

Динаміка використання площ сільськогосподарських угідь агрохолдингами України за 2021-2023 рр., які вишли на IPO, тис.га*

Назва корпоративного аграрного формування	2021 р.	2023 р.	Різниця
Кернел	363	530	+167
Ukrlandfarming	310	470	+160
NCH	300	430	+130
МХП	362	370	+8
Астарта Киев	212	283	+71
Continental Farmers Group	195	180	-15
ІМК	120	129,6	+9,6
HarvEast	127	127	0
Агротон	110	122	+12
Епіцентр К	160	116	-44
Нібулон	51	82,5	+31,5
Сварог Вест Груп	12	80	+68

*Джерело: дані оброблені і систематизовані автором із відкритих джерел.

До того ж інвестори насамперед звертають увагу на місце компанії у рейтингу найбільших землевласників та на те, як динамічно вона нарощує земельний банк.

О. Ходаківська, О. Могильний вказують на особливості залучення інвестиційних ресурсів українськими компаніями шляхом публічного розміщення акцій IPO на зарубіжних біржових майданчиках та визнають значний потенціал для залучення крупних інвестицій на подальший розвиток і збільшення земельного банку [5]. Зі свого боку відмічаємо, що при орієнтації власників на збільшення земельного банку, а не на налагодження бізнес-процесів і підвищення ефективності управління і виробництва призводить до того, що ризики починають зростати. Це, насамперед виникає внаслідок ослаблення ступеня контролю над операціями і, як наслідок, виникнення великого відсотку втрат матеріальних активів при зростанні адміністративних витрат.

Заради об'єктивності, важливо підкреслити складність визначення оптимального розміру агровиробника. В цьому необхідно враховувати особливості його галузевої структури виробництва, рівень матеріально-технічного забезпечення, професіональний рівень менеджерського персоналу. Багато залежить від прагнення керівників створити дійсно гармонійну структуру продемонстрував значне зростання фінансових показників, щоб показувати існуючий потенціал до укрупнення. Тобто загальноприйнятого оптимального розміру агропідприємства просто не існує. При відзначенні оптимальності підприємства обов'язково слід окреслити, відносно яких умов забезпечується дана оптимальність. Проте важливими є ефективність роботи компанії, а також, особливо для інвестиційної привабливості, прозорість її роботи.

Загалом, основними перевагами агрохолдингів є зниження собівартості продукції, цінова стабільність, можливість концентрації капіталу, зміцнення позицій на ринках, можливість швидкої модернізації матеріально-технічної бази

та інноваційного розвитку тощо. Основними недоліками діяльності агрохолдингів в Україні є нерациональне використання земель сільськогосподарського призначення, створення соціальних та екологічних проблем на селі.

Вважаємо, що згодом, незважаючи на певні недоліки у діяльності агрохолдингів та наявність протиріч між ними та економічним і соціальним середовищем їх функціонування, агрохолдинги зміцнять лідируючі позиції в аграрній сфері економіки, а їх кількість збільшуватиметься, що надасть українському сільському господарству великотоварного характеру розвитку.

Позитивним аспектом діяльності агропідприємств корпоративного типу є їх потужності, що впливають на обсяги гуманітарної допомоги. Наприклад, Миронівський хлібопродукт та інші агрохолдинги, такі як SCM Group, Kernel, SCM Group та інші долучилися до допомоги збройним силам та цивільним громадянам на місцях та тимчасово переміщеним особам - переказали більше 7 мільярдів гривень допомоги, Kernel виділив Збройним Силам України та цивільним на місцях та тимчасово переміщеним особам 1 мільярдів гривень. Компанія передала 792 одиниці техніки, понад 23 тисяч різних одиниць таких як (бронезилети, шоломи, безпілотники, засоби зв'язку). Для цивільних на місцях та тимчасово переміщених осіб передавали гуманітарну допомогу більше 800 тисяч одиниць різних медикаментів [6].

Потужність корпоративних аграрних формувань проявляється у можливості контактів з вітчизняними та зарубіжними фінансовими та політичними структурами. Ці формування активно включилися у розмінування деокупованих земель сільськогосподарського призначення для безпечного використання та обробітку, що забезпечить в подальшому робочі місця населенню та наповнення бюджету. Так, агрохолдинг Нібулон отримав від швейцарської компанії перші машини розмінування. Цей проект фінансувався міністерством економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ) разом з державним банком розвитку Німеччини (KfW DEG)[7].

Позитивним управлінським аспектом є те, що агрохолдинги, які поєднують у собі повний цикл виробництва (заготівля, виробництво, переробка, торгівля) можуть перенаправляти прибуток від переробки та торгівлі сільськогосподарської продукції на інші аграрні підрозділи. Також агроформування використовують систему податкових пільг для сільського господарства, щоб мінімізувати оподаткування в інших галузях (зокрема, переробки та торгівлі).

Про необхідність посилення соціальної спрямованості в діяльності агрохолдингів в Україні зазначають такі науковці як Ю.О. Лупенко, М.Ф. Кропивко [8], Забуранна Л.В.[9], які зазначають, що сьогодні діяльність агрохолдингів призводить до зростання соціальної напруги на селі, зокрема до масового безробіття у селах, де підприємства орендують землі, внаслідок їх управлінських акцентів на поширення впровадження інновацій, що пов'язано із зменшенням потреби у працевлаштуванні.

Як зазначають О. М. Нечипоренко та В. В. Россоха, агропідприємства корпоративного типу повинні залучатися до програм відродження сільського господарства й сільських територій в країні, що потребують перебудови та

побудови повністю нової інституційної системи підтримки для впровадження євроорієнтованої аграрної політики, і стратегічного моніторингу та планування ситуації в галузі.[10]

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, результати дослідження показали, що мало місце посилення впливу корпоративних аграрних формувань на стан розвитку аграрного сектора економіки України на основі встановлення тенденції щодо збільшення площі їх землекористування, що підкреслює важливість розкриття управлінських механізмів підтримання даної тенденції.

Дослідження переваг та недоліків у діяльності агрохолдингів дозволило виділити позитивні та негативні моменти, що супроводжують функціонування корпоративних аграрних формувань в аграрному секторі економіки держави. Серед позитивних моментів виділено інноваційний характер їх діяльності, що забезпечується за рахунок власного створення та закупівлі інноваційних розробок з подальшим впровадженням у всі сфери господарської діяльності. Серед суттєвих негативних моментів є зменшення потреби у працевлаштуванні на сільських територіях, що призводить до підвищення безробіття.

Виділено дві основні групи суб'єктів застосування управлінських механізмів посилення впливу корпоративних аграрних формувань: аграрні підприємства та власники земельних паїв. Визначено відмінності тактики застосування управлінських механізмів відносно цих виділених груп. Встановлено застосування механізмів приєднання та поглинання щодо підприємств та механізмів довгострокової оренди та емфітевзису щодо власників земельних паїв.

Позитивним аспектом внутрішньої господарської політики аграрних корпоративних формувань є охоплення всіх ланцюгів руху аграрної продукції таких як зберігання, переробка, логістика, продаж, експорт через створення відповідних структурних підрозділів.

У процесі зростання площі землекористування аграрних формувань має місце зміщення акцентів застосування управлінських механізмів, а саме у переході від горизонтальної до вертикальної інтеграції. При цьому застосування управлінського механізму «вихід на IPO» для забезпечення експорту аграрної продукції є можливим при площі землекористування під забезпечення цих завдань на рівні не менше 70 тис. га.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з поглибленим вивченням виділених позитивних та негативних аспектів, що супроводжують функціонування корпоративних аграрних формувань в аграрному секторі економіки держави в напрямі посилення позитивних та мінімізації негативних моментів.

Список використаних джерел

1. Гадзало Я. М., Лузан Ю. Я. (2020). Удосконалення державного управління розвитком аграрного сектору економіки та сільських територій України. Економіка АПК. № 11. С. 6–18.
2. Малік М., Федієнко П., Орлатий М. (2000). Інтеграція як фактор підвищення ефективності реформованих сільськогосподарських підприємств. Київ : ІАЕ УААН, 40 с.

- 3 Лупенко Ю. О., Месель-Веселяк В. Я., Шпикуляк О. Г. та ін. (2018). Розвиток форм господарювання в сільському господарстві: проблеми і рішення : наукова доповідь / за ред. Ю. О. Лупенка. Київ : ННЦ «ІАЕ» 54 с.
- 4 Малік М. Й. (2016) Підприємництво і розвиток сільських територій. *Економіка АПК*. № 6. С. 97-103.
5. Ходаківська О. В., Могильний О. М. (2019). Неоліберальні підходи до формування моделі ринкового обігу земель: завишені очікування та реальність. *Економіка АПК*. № 9. С. 6–17. URL: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201909006>.
6. Лупенко Ю. О., Шпикуляк О. Г., Малік М.Й. та ін. (2022). Формування та функціонування інтегрованих структур в аграрному секторі економіки України на засадах сталого розвитку сільських територій / за ред. О.Г. Шпикуляка Київ: ННЦ «ІАЕ», 52 с.
7. «НІБУЛОН» отримав першу машину для розмінування від Global Clearance Solutions AG. URL: <https://www.nibulon.com/news/novini-kompanii/nibulon-otrimav-pershu-mashinu-dlya-rozminuvannya-vid-global-clearance-solutions-ag-9362.html> (дата звернення: 30.11.2023)
8. Лупенко Ю.О., Кропивко М.Ф.(2013). Агрохолдинги в Україні та посилення соціальної спрямованості їх діяльності. *Економіка АПК*. №7. С. 50-57.
9. Забуранна Л.В. Ярмоленко Ю.О (2017). Соціально-економічні передумови розвитку аграрного виробництва в Україні. *Економіка АПК*. № 12. С. 64-68.
10. Нечипоренко О. М., Россоха В. В. (2023) Концептуальні засади повоєнних трансформацій сільського господарства України. *Економіка і управління бізнесом*. Т. 14, №2, С.113-125.

References

1. Hadzalo YA. M., Luzan YU. YA. (2020). Udoskonalennya derzhavnoho upravlinnya rozvytkom ahrarnoho sektoru ekonomiky ta sil's'kykh terytoriy Ukrayiny. *Ekonomika APK*. № 11, pp. 6–18. [in Ukrainian]
2. Malik M., Fediyenko P., Orlatyy M. (2000). Intehratsiya yak faktor pidvyshchennya efektyvnosti reformovanykh sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv. Kyyyiv : IAE UAAN, 40 p. [in Ukrainian]
- 3 Lupenko YU. O., Mesel'-Veselyak V. YA., Shpykulyak O. H. ta in.(2018). Rozvytok form hospodaryuvannya v sil's'komu hospodarstvi: problemy i rishennya : naukova dopovid' / za red. YU. O. Lupenka. Kyyyiv : NNTS «IAE» 54 p. [in Ukrainian]
- 4 Malik M. Y. (2016) Pidpryyemnytstvo i rozvytok sil's'kykh terytoriy. *Ekonomika APK*. № 6. - pp. 97-103. [in Ukrainian]
5. Khodakivs'ka O. V., Mohyl'nyy O. M. (2019). Neoliberal'ni pidkhody do formuvannya modeli rynkovoho obihu zemel': zavysycheni ochikuvannya ta real'nist'. *Ekonomika APK*. № 9, pp. 6–17. [in Ukrainian]
6. Lupenko YU. O., Shpykulyak O. H., Malik M.Y. ta in. (2022). Formuvannya ta funktsionuvannya intehrovanykh struktur v ahrarnomu sektori ekonomiky Ukrayiny na zasadakh staloho rozvytku sil's'kykh terytoriy / za red. O.H. Shpykulyaka Kyyyiv: NNTS «IAE», 52 p. [in Ukrainian]
7. «NIBULON» otrymav pershu mashynu dlia rozminuvannya vid Global Clearance Solutions AG. Available at: <https://www.nibulon.com/news/novini-kompanii/nibulon-otrimav-pershu-mashinu-dlya-rozminuvannya-vid-global-clearance-solutions-ag-9362.html> [in Ukrainian]
8. Lupenko YU.O., Kropyvko M.F.(2013). Ahrokhodynhy v Ukrayini ta posylennya sotsial'noyi spryamovanosti yikh diyal'nosti *Ekonomika APK*. №7, pp. 50-57. [in Ukrainian]
9. Zaburanna L.V.(2017). Sotsial'no-ekonomichni peredumovy rozvytku ahrarnoho vyrobnytstva v Ukrayini / L.V. Zaburanna, YU.O. Yarmolenko // *Ekonomika APK*. № 12, pp. 64-68. [in Ukrainian]
10. Nechyporenko O. M., Rossokha V. V. (2023) Kontseptual'ni zasady povoyennykh transformatsiy sil's'koho hospodarstva Ukrayiny. *Ekonomika i upravlinnya biznesom* Vol. 14, №2, pp.113-125. [in Ukrainian]

УДК 330
А19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : наук. журн. / редкол. : Р. Бачо, Н. Пойда-Носик, В. Макарович; Закарпат. угор. ін-т ім. Ф. Ракоці ІІ. Берегове, 2023. Вип. 4 (2023). 694 с. Текст укр., англ., угор.

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

Науковий журнал „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” розрахований на науковців, докторантів, аспірантів, практиків та широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою в галузі економічних наук.

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій покладається на авторів. Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору редколегії.

Технічна редакція:
Вікторія МАКАРОВИЧ

Відповідальний за випуск:
Роберт БАЧО

Коректура англomовного тексту

Ніна ПОЙДА-НОСИК

Обкладинка:
Габор ПОТОКІ
УДК:

Бібліотечно-інформаційний центр «Опацої Черє Янош» при
Закарпатському угорському інституті імені Ференца Ракоці ІІ

**Публікація видання здійснюється за сприяння
Інституту Стратегічних Досліджень Угорщини.**

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ №25089-15029Р від 08.11.2021 р.*

Засновник наукового журналу:

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ.

Адреса: 90202 м. Берегове, пл. Кошута, буд.6.

Офіційний сайт наукового журналу:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

Видавництво: Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ, 90202, м.Берегове, пл. Кошута, буд.6. (E-mail: aab-economics@kmf.org.ua), Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК №7637 від 19 липня 2022 р.

Друк: ТОВ «РІК-У» (адреса: вул. Гагаріна 36, м.Ужгород, 88000. E-mail: print@rik.com.ua). Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК5040 від 21 січня 2016 р.

Підписано до друку 20.12.2023.

Шрифт «Times New Roman».

Папір офсетний, щільністю 80 г/м².

Друк цифровий. Ум. друк. арк. 47,76.Формат 70x100/16.

Замовл. №456. Тираж 50.